

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

1.1 เมื่อตัวการและตัวแทนตกลงเลิกสัญญากันเอง ที่กล่าวเช่นนี้เอาหลักเกณฑ์มาจากไหน ถ้าจะพิจารณาในเรื่องความระงับสิ้นไปของสัญญาตัวแทนทั้ง 7 มาตราแล้วไม่ปรากฏว่ามีระบุไว้ในเรื่องนี้ แต่แม้ไม่มีระบุไว้ในเรื่องความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทน ก็มีได้หมายความว่าคู่สัญญาจะตกลงเลิกสัญญากันเองไม่ได้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าสัญญาตัวแทนก็บอกตรงตัวแล้วว่าเป็นสัญญา เพราะสัญญาย่อมเกิดขึ้นได้เมื่อฝ่ายหนึ่งเสนออีกฝ่ายหนึ่งสนอง เจตนาตรงกัน สัญญาที่เกิดขึ้นได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แม้ในเรื่องสัญญาตัวแทนจะไม่ได้พูดถึงความระงับสิ้นไปโดยคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงเลิกสัญญากันเองก็ตามที่ แต่หลักในเรื่องสัญญาเราก็นำมาใช้ได้ เมื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงยินยอมกันเองก็เป็นเรื่องของสัญญาอีกอย่างหนึ่ง คือเรื่องสัญญาจะรับเหมือนกับที่ได้ศึกษาเรื่องของนิติกรรมตามมาตรา 112 ก็มีระบุถึงกรณีให้ระงับสิทธิได้ ฉะนั้น เมื่อคู่สัญญาตกลงยินยอมกันที่จะระงับสิทธิซึ่งกันและกัน สัญญาที่เป็นอันระงับไปได้ตามหลักสัญญาทั่ว ๆ ไปนั่นเอง

1.2 เมื่อตัวการถอนอำนาจตัวแทน สำหรับประการที่สองที่ว่าตัวการถอนอำนาจตัวแทน หรือประการที่สามที่ว่า ตัวแทนบอกเลิกการเป็นตัวแทนก็ตาม ทั้งสองกรณีนี้มีบทกฎหมายพูดไว้ชัดเจนตามมาตรา 826, 827

มาตรา 826 บัญญัติว่า

“อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปโดยตัวการถอนตัวแทนหรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน

อนึ่ง สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือล้มละลาย เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับข้อสัญญา หรือสภาพแห่งกิจการนั้น”

มาตรา 827 บัญญัติว่า

“ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ทุกเมื่อ

คู่สัญญาฝ่ายซึ่งถอนตัวแทนหรือบอกเลิกเป็นตัวแทนในเวลาที่ไม่สะดวกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องรับผิดชอบคู่สัญญาฝ่ายนั้นในความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้”

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

นี่ก็เป็นบทมาตราที่เป็นหลัก ซึ่งอยู่ในข้อ 2 และ 3 ดังกล่าวแต่จะขอล่าไว้ในข้อ 2 ก่อน คือ กรณีตัวการถอนอำนาจตัวแทน เราควรจะทำความเข้าใจไว้เกี่ยวกับหัวข้อที่ 2 นี้ ที่สัญญาฉบับโดยตัวการถอนอำนาจตัวแทนว่า การถอนอำนาจดังกล่าวนี้จะต้องเป็นการถอนก่อนหน้าที่ตัวแทนได้กระทำการตามคำสั่งของตัวการเสร็จทำไมเราจึงวางเกณฑ์ไว้เช่นนั้น ที่เราวางเกณฑ์ไว้ว่า เมื่อตัวแทนทำการที่ได้รับมอบหมายเสร็จ ตัวการถอนอำนาจไม่ได้ เพราะผลที่ว่า ตัวการจะต้องรับผิดชอบหรือจะต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอกนั้นเกิดขึ้นแล้ว ทั้งนี้โดยอาศัยหลักตามมาตรา 820 ฉะนั้น ถ้าหากว่าเราปล่อยให้ตัวการถอนได้ ทั้งๆ ที่ตัวแทนเขาทำหน้าที่เสร็จแล้ว ก็จะกลายเป็นว่ามีผลเท่ากับเปิดโอกาสให้ตัวการบิดความรับผิดชอบ ซึ่งก็จะขัดกับกฎหมายมาตรา 820 ดังกล่าวด้วยเหตุนี้ จึงเห็นกันว่า ถ้าหากว่าตัวแทนได้ทำการให้ตัวการเสร็จแล้ว ตัวการถอนอำนาจไม่ได้ เมื่อพิจารณากรณีต่างๆ ไปตามที่มาตรา 826, 827 พบไว้จะเห็นได้ว่า ตัวการมีอำนาจจะถอนอำนาจตัวแทนได้โดยไม่ต้องให้เหตุผลในการถอนอำนาจนั้นด้วย และตัวแทนจะยินยอมเห็นชอบหรือไม่ก็ตาม ตัวการก็มีอำนาจถอนอำนาจตัวแทนได้ แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นอีกที่ถอนอำนาจไม่ได้นอกจากจะได้รับความยินยอมจากตัวแทน ตัวอย่างเช่น ได้ตกลงกันไว้อย่างชัดแจ้งว่าจะไม่ถอนอำนาจ เมื่อตกลงกันไว้ดังนี้แล้ว จะถอนอำนาจตัวแทนไม่ได้สำหรับข้อนี้ก็เป็นเรื่องของสัญญา เพราะได้สัญญาในรายละเอียดไว้ว่าจะไม่ถอนอำนาจจึงเป็นเรื่องของสัญญาเมื่อเป็นสัญญาที่ไม่พ้นวิสัยที่จะปฏิบัติได้ ข้อสัญญาในรายละเอียดนั้นก็ใช้ได้ เพราะเมื่อตัวการสัญญาไว้เช่นนั้นก็ต้องปฏิบัติตามนั้น ถ้าไม่ปฏิบัติ คงยืนยันจะขอถอนเพราะมาตรา 826, 827 เปิดโอกาสให้อาจทำอย่างนั้นได้ ตัวการก็ต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับตัวแทน (ขอให้นักศึกษาคู ฎีกาที่ 1087/2509 ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป) ฟังๆ คุณล้ายกับว่ากลับไปกลับมา คือตอนแรกว่าถอนไม่ได้ ตอนหลังทำไมถึงว่าถอนได้ แต่ที่ว่าถอนไม่ได้นั้นหมายความว่า ถอนโดยไม่ยอมเสียค่าเสียหายไม่ได้ อีกกรณีหนึ่งที่ถอนไม่ได้ คือในกรณีที่มอบอำนาจให้ตัวแทนไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของตัวแทนเองอย่างนี้ก็เห็นกันว่าตัวการถอนอำนาจตัวแทนไม่ได้ กรณีนี้ก็มีส่วนอยู่แล้ว เช่น นาย ก. เป็นเจ้านั้นนาย ข. อยู่ 800 บาท นาย ข. จะชำระหนี้รายนี้โดยมอบนาฬิกาไซโก้ให้นาย ก. ไปขายในฐานะเป็นตัวแทนของนาย ข. แล้วเอาเงินที่ขายได้นั้นชำระหนี้แก่นาย ก. เช่นนี้ เมื่อนาย ข. มอบอำนาจให้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

นาย ก. เอนาฬิกาไปขายเพื่อชำระหนี้แล้ว นาย ข. ก็จะถอนอำนาจไม่ได้ เพราะเป็นการมอบเพื่อประโยชน์ของตัวแทน สำหรับข้อที่ว่ามอบอำนาจให้เพื่อประโยชน์ของตัวแทน ตัวการจะใช้สิทธิถอนอำนาจไม่ได้นี้ ไม่อาจหาเหตุผลข้อกฎหมายอื่นๆ มาอ้างได้ จึงขออ้างบทครอบครัวประมวล คือที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 5 ว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” เมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าเปิดโอกาสให้ตัวการถอนอำนาจ ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้ตัวการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตซึ่งย่อมทำไม่ได้ เพราะขัดกับหลักกฎหมายดังกล่าวนั่นเอง กรณีอื่นๆ นอกจากที่กล่าวนี้ก็ต้องเข้าหลักทั่วไป ตัวการก็จะถอนอำนาจตัวแทนได้ทุกเมื่อ แม้ว่าตัวแทนจะได้กระทำการไปตามที่ได้รับมอบหมายบ้างแล้วก็ดี แต่อย่าลืมว่ายังมีมาตรา 827 วรรค 2 ที่พูดยกเว้นไว้อีกด้วยว่า ตัวการจะถอนอำนาจในเวลาที่ไม่สะดวกแก่ตัวแทนนั้นไม่ได้ กลับกันก็ฉนั้น และยังมีข้อยกเว้นของข้อยกเว้นนี้อีกก็คือ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ไม่อาจกล่าวล่วงเสียได้

กล่าวโดยสรุป ข้อยกเว้นที่ว่า ตัวการถอนอำนาจตัวแทนไม่ได้ก็มีอยู่ 4 ประการด้วยกันคือ

- (1) ถอนเมื่อตัวแทนได้ทำหน้าที่ตัวแทนเสร็จแล้ว
- (2) มีข้อตกลงว่าจะไม่ถอนอำนาจ เว้นแต่จะยอมเสียค่าเสียหาย
- (3) สัญญาตัวแทนเพื่อประโยชน์ของตัวแทนเอง
- (4) ถอนในเวลาที่ไม่สะดวก เว้นกรณีจำเป็น

มีข้อพึงสังเกตว่า การถอนอำนาจดังกล่าวนี้อาจทำได้ โดยการแสดงเจตนาแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น คือเช่น ตัวการถอนอำนาจตัวแทน ตัวการก็ต้องแสดงเจตนาคือแจ้งให้ตัวแทนทราบ จะไปแจ้งให้บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องทราบไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าได้มีมาตรา 386 วรรคแรกระบุไว้ว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญาหรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนี้ย่อมทำด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง”

บทบัญญัติมาตรานี้ก็ต้องนำมาใช้ในเรื่องตัวการตัวแทนในการบอกเลิกสัญญาด้วย เพราะเราได้ทราบแต่ต้นแล้วว่า เรื่องตัวแทนก็คือสัญญา ฉะนั้น บทบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับสัญญาทั่วไป ก็ต้องนำมาใช้ด้วย คำพิพากษาฎีกาที่วางหลักเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็คือ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 375/2506	บริษัท สยามอาเคีเต็ก จำกัด	โจทก์
	บริษัท สากลเซอร์วิส จำกัด	จำเลย
	พลเรือโทสุนทร สุนทรนาวิน	ผู้ร้อง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การตั้งตัวแทนนั้น แม้ตามกฎหมายจะให้สิทธิแก่ตัวการหรือตัวแทนที่จะบอกเลิกสัญญาเสียในเวลาใดก็ได้ก็ดี (หมายความว่า กฎหมายตามมาตรา 826, 827 นั้นเอง) แต่การบอกเลิกสัญญาต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386 ก็ต้องแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง จะแสดงเจตนาแก่บุคคลภายนอกหาได้ไม่

ฎีกานี้มีเหตุผลหลักอยู่ในตัวแล้ว บอกเลิกสัญญากับบุคคลอื่นจะรู้เรื่องกันได้อย่างไร ผลเท่ากับเจตนาไม่ตรงกัน ไปคนละทาง จะบรรลุถึงซึ่งวัตถุประสงค์ของคู่สัญญาได้อย่างไร ฉะนั้น ถ้าหากตัวการไปบอกเลิกสัญญากับบุคคลภายนอก ตัวแทนก็ไม่รู้ ดำเนินกิจการไปเรื่อย ๆ คือเขาถือว่าได้รับมอบหมายอย่างนั้น ตัวการจะไม่ยอมรับผิดก็ไม่ได้ ตัวการต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอก และในขณะเดียวกันก็ต้องผูกพันต่อตัวแทนด้วยคือต้องเสียค่าบำเหน็จที่ตัวแทนควรจะได้ อันเนื่องมาจากได้จัดการแทนเขาไปเช่นนั้น ถ้าตกลงจะให้บำเหน็จแก่กันไว้ จะถือว่าทำนอกเหนืออำนาจไม่ได้ คือพูดง่าย ๆ ก็คือตัวการยังไม่ได้ถอนอำนาจนั่นเอง

ตัวอย่างฎีกาที่ว่า ตัวการถอนอำนาจเมื่อใดก็ได้ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปตามมาตรา 827 วรรคแรกนั้น มีอีกเช่น

ฎีกาที่ 536/2512	นางพรรณเพ็ญแข กฤตากร ณ อยุรยา โดยบริษัทกรุงธนสถาปัตย์ฯ	
	ผู้รับมอบอำนาจ	โจทก์
	นางกวยเตีย แซ่เฮง	จำเลย

วินิจฉัยว่า โจทก์มอบอำนาจให้ตัวแทนฟ้องขับไล่จำเลย เมื่อคดีถึงที่สุดศาลพิพากษาให้ขับไล่จำเลย โจทก์ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษานั้นได้

ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ขับไล่จำเลยออกจากตึกที่พิพาท จำเลยยื่นฎีกาแล้วถอนเสีย เมื่อโจทก์ขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา จำเลยยื่นคำร้องว่าตัวแทนของโจทก์ได้ตกลงทำสัญญาให้จำเลยเช่าตึกที่พิพาทอยู่ต่อไปจนกว่าจะรื้อถอน แต่โจทก์คัดค้านว่าตัวแทน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

โจทก์ทำนอกเหนือจากหนังสือมอบอำนาจ และโจทก์ได้ถอนตัวแทนก่อนวันที่จำเลยอ้างว่าทำสัญญาเช่านั้นแล้ว ทั้งนี้ จำเลยจะอ้างสัญญาซึ่งทำนอกศาล และโจทก์ปฏิเสธเพื่อเป็นเหตุมิให้ศาลดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาหาได้ไม่

ตามคำพิพากษาฎีกานี้หมายความว่า โจทก์คือตัวการที่สามารถที่จะถอนอำนาจตัวแทน คือผู้ที่ฟ้องขับไล่แทนตนเองได้ทุกเมื่อตนเอง ในกรณีนี้ก็อาจกล่าวได้ว่าโจทก์คือตัวการได้ถอนอำนาจตัวแทนก่อนดำเนินการชั้นบังคับคดี โดยวิธีเข้ามาจัดการร้องขอต่อศาลให้บังคับคดีเสียเอง ซึ่งโจทก์คือตัวการทำได้ ผลของการถอนอำนาจตัวแทนก็คือตัวแทนหมดอำนาจ ฉะนั้น เมื่อตัวแทนหมดอำนาจแล้ว ตัวแทนได้ไปตกลงให้จำเลยอยู่ในตึกพิพาทต่อไป ตัวการจึงไม่ต้องผูกพันต่อจำเลยคือบุคคลภายนอกนั้น ทั้งนี้โดยอาศัยหลักกฎหมายตามมาตรา 823 ที่ว่า ถ้าตัวแทนทำการโดยปราศจากอำนาจก็ตี ทำนอกเหนือขอบอำนาจก็ตี ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันการกระทำดังกล่าว

ฎีกาที่ 1087/2509

ระหว่างบริษัทฟูกเวงติน ชินติเกตฯ

โจทก์

บริษัทเอเยอร์เวง (ราห์มาน)ฯ

จำเลย

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 827 ตัวการจะถอนตัวแทนเสียเวลาใดก็ได้ทุกเมื่อ เหตุนี้แม้การถอนอำนาจจะเป็นการ **ติดสัญญา** โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับมอบอำนาจก็ไม่มีสิทธิที่จะบังคับให้จำเลยมอบอำนาจให้ตนได้ทำเหมือนแร่อต่อไปจนครบกำหนดเวลาตามสัญญา เป็นกรณีที่โจทก์ย่อมต้องรับรู้ถึงผลที่จะเกิดเช่นนั้นแล้ว ทั้งนี้ ศาลย่อมคำนวณค่าเสียหายให้โจทก์เป็นเงินจำนวนหนึ่ง โดยกะประมาณจากรายได้ของโจทก์ชั่วระยะเวลาที่โจทก์ควรระวังภัยความเสียหายของโจทก์ที่จะมีต่อไป เพราะไม่สามารถทำเหมือนแร่อของจำเลยได้

ฎีกานี้ก็คั้งที่ได้พูดไว้แต่ต้นว่า เมื่อมอบอำนาจกันไว้โดยสัญญาว่าจะไม่ถอนอำนาจตัวการก็ถอนอำนาจไม่ได้ถ้ายืนยันจะขอลอน ตัวการต้องชดใช้ค่าเสียหายคืออย่างที่ได้พูดในเรื่องช้อยกเว้นไว้ในข้อ 1.2 ที่บอกว่า กรณีที่มีข้อตกลงว่าจะไม่ถอนอำนาจ เช่นนี้ ตัวการก็ถอนอำนาจไม่ได้ แต่มิได้หมายความว่า ถ้าหากตัวการยอมเสียค่าเสียหายแล้วจะถอนไม่ได้ เพราะถ้าหากเขายอมเสียค่าเสียหายก็ย่อมถอนได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

1.3 เมื่อตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทนในกรณีที่สาม คือกรณีตัวแทนบอกเลิกการเป็นตัวแทนก็อยู่ในมาตรา 826, 827 อีกนั่นเอง ที่บอกว่า อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยการถอนตัวแทนหรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน (มาตรา 826 วรรคแรก) และที่ว่า ตัวการจะถอนตัวแทนและตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ทุกเมื่อ (มาตรา 827 วรรคแรก) ก็มองในทางกลับกันกับข้อ 1.2 ก็ย่อมหมายความว่าตัวแทนบอกเลิกหรือไม่รับเป็นตัวแทนได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงเหตุผลใด ๆ ด้วย และเมื่อตัวแทนบอกเลิกแล้ว ตัวการก็ไม่อาจจะบังคับหรือฟ้องศาลให้บังคับให้ตัวแทนทำกิจการตามเดิมได้ เพราะสัญญาตัวแทนเป็นสัญญาประเภทที่ต้องทำด้วยตนเอง และทำนองเดียวกันคือว่า ถ้าหากว่าการที่ตัวแทนบอกเลิกสัญญาโดยชนิดที่เป็นผลให้ตัวการต้องเสียหาย เช่น ตนเองบอกเลิกสัญญากลางคันในขณะที่ตัวการได้เริ่มทำการอย่างใดบ้างแล้ว เช่น เขาได้ลงทุนอะไรไปเพราะเขาเชื่อมั่นว่าเราจะทำงานให้เขาปรากฏว่าเราทำให้เขาครั้ง ๆ กลาง ๆ ไม่สำเร็จ เขาได้รับความเสียหายอย่างนี้ ไม่ตัดสิทธิตัวการที่จะเรียกร้องค่าเสียหายได้ และโดยหลักของสัญญาตัวแทนก็ได้พูดไว้ในมาตรา 827 วรรค 2 อีกว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งถอนตัวแทนหรือบอกเลิกการเป็นตัวแทนในเวลาที่ไม่สะดวกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องรับผิดชอบคู่สัญญาฝ่ายนั้นในความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้

รวมความว่า นอกจากกรณีที่ตัวการได้รับความเสียหายทั่ว ๆ ไป ก็สามารถจะเรียกร้องเอากับตัวแทน เพราะเหตุที่ตัวแทนไม่ทำการเป็นตัวแทนได้แล้ว ตัวการอาจเรียกร้องค่าเสียหายได้ในกรณีที่ตัวแทนบอกเลิกการเป็นตัวแทนในเวลาที่ไม่สะดวกแก่ตัวการด้วยตามมาตรา 827 วรรค 2 นี้ แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นต่อไปอีกว่า ตัวแทนอาจจะไม่้องเสียค่าเสียหายก็ได้ ถ้าหากว่าเป็นกรณีที่จำเป็นจริง ๆ ตัวอย่างเช่น ตัวแทนไม่สามารถทำการเป็นตัวแทนได้ เนื่องจากว่าได้รับคำสั่งจากราชการให้ต้องเดินทางไปต่างประเทศโดยกระทันหัน ถ้าหากตนเองได้รับมอบหมายจากตัวการมาให้ขายของหรือให้ซื้อสิ่งใดมา หรือให้จัดการร้านค้า ประการใดก็ตามที่ ตัวแทนก็สามารถจะบอกเลิกการเป็นตัวแทนได้ทันที แม้จะเป็นการไม่สะดวกแก่ตัวการ เช่นไม่สามารถจะหาคนมาแทนได้ นี่ก็เป็นเหตุผลที่มีความจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้ บทนี้เราเทียบได้กับเรื่องฝากทรัพย์ เช่น นาย ก.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

เอาทรัพย์สินมาฝากกับนาย ข. มีกำหนดเวลาฝากไว้ 1 เดือนปรากฏว่าฝากได้แค่ 2 อาทิตย์ นาย ข. ได้รับคำสั่งให้ไปต่างประเทศ หรือไปรับราชการต่างจังหวัด ดังนั้น นาย ข. เขาไม่ต้องดูแลทรัพย์สินนั้นไปจนครบ 1 เดือน เพราะถือว่าเป็นกรณีไม่อาจก้าวล่วงเสียได้ นาย ก. ผู้ฝากจะฟ้องเรียกค่าเสียหายไม่ได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นแบบเดียวกันกับเรื่องตัวแทนนี้ (ขอให้ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 662 และคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืมฯ ปี พ.ศ. 2515 ของผู้เขียนหน้า 217)

การที่ตัวแทนบอกเลิกการเป็นตัวแทนกลางคันนี้ แสดงว่าตนได้ทำประโยชน์ให้กับตัวการบ้างแล้ว สิทธิที่ตัวแทนควรมีควรได้จากตัวการอย่างไร ตัวการต้องจ่ายให้เหมือนกัน เช่น เรื่องค่าบำเหน็จ ถ้ามองมาตรา 818 จะเห็นได้ว่าการในหน้าที่ตัวแทนส่วนใด ตัวแทนได้ทำมิชอบในส่วนนั้น ท่านว่าตัวแทนไม่มีสิทธิจะได้บำเหน็จ ฉะนั้น ถ้าเราตีความกลับกันว่า ถ้าทำชอบในส่วนใด ตัวแทนก็ต้องมีสิทธิจะได้บำเหน็จในส่วนนั้น ฉะนั้น ถ้าหากว่าตัวแทนทำมาครึ่ง ๆ กลาง ๆ แล้วบอกเลิกเป็นตัวแทนกลางคันอย่างนี้ แสดงว่าในส่วนหลังเขาทำไม่ชอบ ทำให้ตัวการไม่ได้รับผลงานเต็มเม็ดเต็มหน่วยส่วนข้างหลัง ตัวแทนก็เรียกค่าบำเหน็จไม่ได้ แต่ส่วนก่อนหน้านั้นที่เป็นประโยชน์แก่ตัวการถือว่าตัวแทนทำชอบ ต้องได้ค่าบำเหน็จ

เป็นอันว่าเรื่องการบอกเลิกความเป็นตัวแทนนี้ เป็นเรื่องที่แตกต่างกับการบอกเลิกสัญญาอย่างอื่นตรงที่ว่า การบอกเลิกสัญญาตัวแทนนี้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเนื่องจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติผิดสัญญาเสมอไป เพราะสัญญาตัวแทนมีลักษณะพิเศษเกี่ยวกับการไว้เนื้อเชื่อใจ หรือความสามารถของคู่สัญญา ฉะนั้น เพียงแต่ตัวการเกิดสงสัยไม่ไว้ใจตัวแทน ตัวการก็อาจบอกเลิกสัญญาได้ ไม่ต้องรอให้เสียหายเสียก่อน หรือเพียงตัวแทนผิดหน้าที่ เช่น ตัวแทนเกิดไปรับสินบนจากบุคคลภายนอกเข้า ตัวการก็มีสิทธิไล่ตัวแทนออกได้โดยไม่ต้องให้ค่าเสียหายหรือค่าทดแทนใด ๆ ด้วย ทำให้ไม่ตัวการสามารถบอกเลิกสัญญาได้ในกรณีที่ตัวแทนไปรับสินบนจากบุคคลภายนอก เหตุผลก็คือว่า ในกรณีที่ตัวแทนไปรับสินบนจากบุคคลภายนอก ตัวการเขาไม่ต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอกอยู่แล้ว ขอให้ดูมาตรา 825 ที่ว่า “ถ้าตัวแทนเข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกโดยเห็นแก่อำิสสินจ้างทรัพย์สินอย่างไร ๆ หรือประโยชน์อย่างอื่นอันบุคคลภายนอกได้ให้เป็นลาภส่วนตัวก็ดี หรือให้คำมั่นว่าจะให้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

กิติ ท่านว่าตัวการหาต้องผูกพันในสัญญาซึ่งตัวแทนของตนได้ทำนั้นไม่ เว้นแต่ตัวการจะไต่ยินยอมด้วย” รวมความว่ามีหลักกว้าง ๆ อยู่ว่า ในการทำหน้าที่ตัวแทนนั้น ตัวแทนจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตัวการให้สมกับที่เขาได้ไว้เนื้อเชื่อใจ ถ้าหากตนเองไปรับสินบนจากบุคคลภายนอก อย่างน้อยตนเองควรจะต้องบอกให้ตัวการทราบ เพราะมีมาตรา 810 อยู่ว่า ตัวแทนได้รับประโยชน์อะไรมาในฐานะเป็นตัวแทน ต้องส่งมอบแก่ตัวการทั้งสิ้น ฉะนั้น ถ้าหากได้สินบนมาก็ควรต้องส่งมอบให้แก่ตัวการ แต่อย่างไรก็ดี ไม่ตัดสิทธิของตัวการที่จะบอกเลิกสัญญาได้เลย เพราะว่าโดยผลของมาตรา 825 ก็บอกชัดอยู่แล้วว่า ตัวการไม่ต้องผูกพัน เว้นแต่จะไต่ยินยอมด้วยหรือให้สัตยาบัน ก็มีตัวอย่างเช่น นาย ก. มีหน้าที่ที่จะซื้อพัสดุภัณฑ์ของร้านค้าใดร้านค้าหนึ่ง คือซื้อแทนเจ้าของร้าน แต่ปรากฏว่าที่ตนเองซื้อจากร้าน ข. เพราะเหตุว่าร้าน ข. มีเครื่องล่อใจ คือมีอำมริตให้ (อำมริตแปลว่าเครื่องล่อใจ) โดยบอกว่า “ถ้าคุณซื้อของผมผมจะให้รางวัล 10%” อย่างที่เรารู้ ๆ กันอยู่ อย่างนี้เป็นเครื่องล่อใจตัวแทน นาย ก. ก็ซื้อโดยไม่รู้ไม่ว่าที่ซื้อมาเช่นนั้น บุคคลภายนอกคือร้าน ข. เขาบวก 10% เข้าไปในราคาสินค้านั้นแล้ว ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าตัวการอาจเสียหายได้ เพราะแทนที่ตัวแทนจะซื้อให้ตัวการได้ โดยไม่โดนบวก 10% ตัวแทนก็ซื้อให้ตัวการแพงกว่าที่ควร อาจเป็นเช่นนั้นได้กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ตามมาตรา 825 ที่ตัวการไม่ต้องผูกพันบุคคลภายนอกเลยก็ด้วย เพราะฉะนั้น โทษ ๆ ตัวการก็ไม่ต้องรับผิดชอบอยู่แล้วในกรณีเช่นนี้ตามมาตรา 825 จึงชอบที่จะบอกให้ตัวแทนรู้เสีย คือเพิกถอนอำนาจตัวแทนเสียเลยซึ่งย่อมทำได้ตามมาตรา 827 เพราะมาตรา 827 เปิดโอกาสให้อย่างกว้างขวางอยู่แล้ว.

เราได้พูดถึงความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทน ก็ได้พูดแต่แรกแล้วว่า ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทนอาจแบ่งพิจารณาได้เป็น 2 ประการ คือประการที่หนึ่ง ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทนโดยการกระทำของกลุ่มสัญญาเอง ประการที่สองระงับสิ้นไปโดยผลของกฎหมาย สำหรับประการที่ว่าความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทนโดยการกระทำของกลุ่มสัญญาเองนั้นก็แบ่งออกเป็น 3 กรณี ด้วยกันคือ กรณีแรก เมื่อตัวการและตัวแทนตกลงเลิกสัญญากันเอง กรณีที่สอง เมื่อตัวการถอนอำนาจตัวแทน กรณีที่สามก็คือเมื่อตัวแทนบอกเลิกการเป็นตัวแทน คราวนี้เรามาชั้นข้อพิจารณาประการที่สองในเรื่องความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทน คือ สัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปโดยผลของกฎหมาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

2. สัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปโดยผลของกฎหมาย สำหรับประการที่สองที่ว่า สัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปโดยผลของกฎหมายนี้อาจแยกพิจารณาออกได้เป็น 4 กรณีด้วยกัน คือ กรณีแรก สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลงเพราะเหตุสิ้นกำหนดเวลาของสัญญาตัวแทนนั่นเอง กรณีที่สอง สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลงเมื่อตัวแทนกระทำการเสร็จตามวัตถุประสงค์ กรณีที่สาม สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลงเมื่อวัตถุประสงค์ในการทำสัญญาถูกทำลายหรือกลายเป็นผิดกฎหมาย และในกรณีสุดท้ายคือกรณีที่สี่ สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลงเมื่อตัวการหรือตัวแทนตาย ตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย ทั้ง 4 กรณีนี้จัดว่าเป็นเหตุให้สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลงได้โดยผลของกฎหมาย ต่อนี้ไปจะได้อธิบายรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังกล่าว

2.1 เมื่อสิ้นกำหนดเวลาของสัญญาตัวแทน ข้อนี้หมายความว่า ถ้าในสัญญาตัวแทนนั้นมีการกำหนดเวลากันไว้แน่นอนว่าจะให้ตัวแทนทำหน้าที่นานเท่าใด เมื่อถึงกำหนดเวลานั้นสัญญาตัวแทนก็ต้องสิ้นสุด เพราะเหตุว่าเป็นเรื่องที่ได้ตกลง หรือเป็นข้อตกลงในสัญญานั้นเอง ก็ถือเท่ากับว่าเป็นสัญญา ผลของสัญญา ก็คือว่าคู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามสัญญากันว่าจะให้ทำหน้าที่ตัวแทนกันนานเท่าใด พอครบกำหนดตามสัญญา ผู้ทำหน้าที่ตัวแทนก็เป็นอันหมดหน้าที่ คือหมายความว่าไปทำตามสัญญานั้นเอง ตัวอย่างก็เช่น ตัวการตั้งให้ตัวแทนเป็นผู้จัดการร้านค้ามีกำหนด 1 ปี นับแต่วันทำสัญญา ฉะนั้นถ้าหากว่าตัวการหรือผู้จัดการไม่ตาย ล้มละลาย หรือมีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นเสียก่อนในระหว่างนั้นอันจะทำให้สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลงด้วยประการอื่นเสียก่อนแล้วสัญญาตัวแทนนี้ก็จะมีอายุไปจนครบ 1 ปี นอกจากคู่สัญญาจะได้กำหนดเงื่อนไขกันไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขนั้น อนึ่ง ถ้ามีธรรมเนียมประเพณีของธุรกิจชนิดที่ตั้งตัวแทนให้ไปทำนั้น ว่าตามทางปฏิบัติโดยปกติของธุรกิจชนิดนี้เขาตั้งกันนานเท่าใด สมมุติว่าเรามีธรรมเนียมประเพณีว่าตั้งกันเป็นคราวๆ ไป คราวละ 1 ปี อย่างนี้ เมื่อครบกำหนดนั้นแล้ว สัญญาตัวแทนก็ต้องสิ้นสุดลงเช่นกัน รวมความว่า หลักเกณฑ์ในแง่ธรรมเนียมประเพณีนั้น เราก็ต้องคำนึงถึงด้วย และก็เจตนาของคู่สัญญาเราก็ต้องคำนึงถึงด้วยเหมือนกัน จะเห็นได้ว่ากฎหมายตัวแทนนี้เป็นเรื่องที่ยืดหยุ่นมากทีเดียว

ในบางกรณีการกำหนดระยะเวลาอาจจะไม่แน่นอน ยาวหรือสั้นแล้วแต่เหตุการณ์ เช่น ตั้งผู้จัดการผลประโยชน์ไว้ในเมืองไทย ในระหว่างที่ตัวการไปอยู่ต่างประเทศจนกว่า

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

จะกลับ ซึ่งอาจจะเป็น 1 หรือ 2 หรืออาจถึง 3 ปีก็ได้ อย่างนี้ สัญญาตัวแทนก็จะสิ้นสุดลงทันทีเมื่อตัวการกลับจากต่างประเทศ นี่ก็เป็นเรื่องเสรีจตุระของตัวแทน แต่มิได้เสรีจตุระตามวัตถุประสงค์นะ เพราะเสรีจตุระประสงคนั้นเป็นเรื่องของข้อ 2.2 ซึ่งจะกล่าวต่อไป และเมื่อเสรีจตุระเพราะสิ้นวาระเช่นนี้ สัญญาตัวแทนก็ต้องสิ้นสุดลง คือก็สิ้นสุดลงตามสัญญานั้นเอง ส่วนที่ตัวการเมื่อเขากลับจากต่างประเทศแล้ว เขาจะเข้าจัดการเสียเองหรือจะมอบหมายคนอื่นให้ทำแทนต่อไปอย่างไรอีกหรือไม่นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งเขาย่อมทำได้ หรือแม้เมื่อเขากลับจากต่างประเทศแล้ว ยังยอมให้ตัวแทนจัดการผลประโยชน์ต่อไปโดยตัวการรับรองการกระทำของตัวแทนที่ทำไปนั้น การที่ตัวแทนทำต่อไปก็ยังผูกพันตัวการให้ต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอกอยู่ ข้อนี้ก็โดยอาศัยมาตรา 823 วรรคแรกตอนท้าย ที่บอกว่า ตัวการให้สัตยาบันการกระทำของตัวแทนที่ทำเหนือขอบอำนาจได้ เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าการที่ตัวการกลับจากต่างประเทศแล้ว ตัวแทนยังทำการที่เคยมอบหมายนั้นต่อไป ตัวการไม่ว่าอย่างไร ก็ต้องถือว่าตัวการได้ให้สัตยาบันแล้ว จึงมีผลที่ทำให้ตัวการต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอกได้ นี่ก็เป็นการอาศัยมาตรา 823 ตรงไปตรงมานั่นเอง ถ้าจะแจกแจงรายละเอียดต่อไปก็อาจจะพูดได้ว่า จริงอยู่ที่ตัวแทนทำเหนือขอบอำนาจเพราะเขามอบอำนาจให้เพียงแค่ 1 ปี หรือ 2 ปี หรือ 3 ปี หรือเพียงระยะเวลาที่ตัวการอยู่ต่างประเทศเท่านั้น เมื่อตัวการกลับมาแล้ว ตัวแทนยังจัดการอยู่ ก็แสดงว่าตัวแทนได้ทำเหนือขอบอำนาจ ซึ่งการทำเหนือขอบอำนาจนี้ มาตรา 823 วรรคแรกนั่นเองก็บอกว่าไม่ผูกพันตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบัน แต่เมื่อตัวการไม่ได้แย้งอย่างใดก็ต้องถือว่าตัวการได้ให้สัตยาบันโดยปริยาย ตัวการก็ต้องผูกพัน เรื่องนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1526-1527-1528/2497 ระหว่างคุณหญิงสุน์ สารสิน ผู้แทนนายพจน์ สารสิน โจทก์ พระพิบูลย์ไอศวรรย์ และสมเด็จพระนางอินทศัศดิ์กิจ จำเลย เป็นตัวอย่าง

หลักเกณฑ์ข้อนี้ก็อยู่ในมาตรา 826 วรรค 2 นั่นเอง ขอให้ให้นักศึกษาพิจารณาคูความในบทกฎหมายดังกล่าวที่ว่า “อนึ่ง สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับข้อสัญญาหรือสภาพแห่งกิจการนั้น” โดยเฉพาะอย่างยิ่งความในตอนท้ายของมาตรา 826 วรรค 2 นี้ที่ว่า “เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับข้อสัญญาหรือสภาพแห่งกิจการนั้น” ซึ่งแสดงว่า เป็นการยอมรับข้อสัญญาที่คู่สัญญาตัวแทนจะตกลงต่อกันได้ และก็ยอมรับสภาพแห่งกิจการ หรือ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ถ้าจะพูดให้เข้าใจง่ายขึ้นก็คือยอมรับธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับธุรกิจนั้น ๆ ด้วย ตอนนั้นแม้ความตอนท้ายของมาตรา 826 วรรค 2 นี้ ถ้าจะตีความโดยเคร่งครัด หรือตีความตรงไปตรงมาตรงตัวแล้วละก็ จะหมายถึงกรณียอมรับข้อสัญญาหรือสภาพกิจการให้เป็นข้อยกเว้นเพื่อความไม่ระงับแห่งสัญญาตัวแทนก็ตามที่ ก็ยังอาจเป็นบทบัญญัติให้เข้าใจได้ว่า แม้กรณีจะมองในทางตรงกันข้าม ก็มองในแง่ว่า กฎหมายดังกล่าวนี้ยอมรับข้อสัญญาหรือสภาพกิจการเพื่อความระงับแห่งสัญญาตัวแทนด้วย เช่นนั้นก็น่าจะได้

มีข้อนำสังเกตว่า สัญญาตัวแทนสิ้นสุดโดยครบกำหนดเวลาที่คู่สัญญาคกลงกันไว้นี้ คู่คล้ายกรณีสัญญาตัวแทนสิ้นสุดโดยการกระทำของคู่สัญญาเอง ในข้อพิจารณาข้อแรกและก็ประการแรกที่บอกว่า สัญญาสิ้นสุดเมื่อตัวการและตัวแทนตกลงเลิกสัญญากันเอง คือคล้ายข้อ 1.1 นั้นเอง แต่ความจริงแล้วผิดกันอยู่นิดหนึ่ง คือผิดกันตรงที่ว่ากรณีนี้ คือกรณีที่เรากำลังศึกษาอยู่ในข้อ 2.1 นี้ไม่ใช่เรื่องมาตกลงเลิกสัญญากันหลังจากที่สัญญาตัวแทนมีผลแล้ว แต่เป็นการตกลงอยู่ในสัญญาตัวแทนนั่นเอง จึงผิดกับกรณีข้อ 1.1 จึงถือว่าข้อ 2.1 นี้เป็นเรื่องสัญญาตัวแทนสิ้นสุดโดยผลของกฎหมาย ต่อไปก็จะกล่าวถึงรายละเอียดในเรื่องสัญญาตัวแทนสิ้นสุดโดยผลของกฎหมายในกรณีที่สอง

2.2 เมื่อตัวแทนกระทำการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ถ้าสัญญาตัวแทนมีวัตถุประสงค์ให้ตัวแทนกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเฉพาะ เมื่อตัวแทนได้กระทำการงานนั้นเสร็จแล้ว สัญญาตัวแทนย่อมสิ้นสุดลง เช่น ถ้าตัวการได้ตั้งตัวแทนให้ไปขายรถยนต์หรือไปค้าขายสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ตาม เมื่อตัวแทนคิดต่อตกลงขายรถยนต์นั้นได้แล้ว หรือขายสิ่งของอย่างหนึ่งอย่างใดที่ตัวการมอบหมายให้จัดการนั้นเสร็จสิ้นแล้ว สัญญาตัวแทนก็เป็นอันระงับไป ความระงับของสัญญาตัวแทนข้อนี้ก็เป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย ถ้าจะพูดไปก็คล้าย ๆ ข้อพิจารณาประการที่สองข้อแรก คือข้อ 2.1 เหมือนกัน คือสัญญาตัวแทนสิ้นไปเพราะเป็นไปตามข้อชี้ที่ได้ตกลงในสัญญาตัวแทนนั่นเอง ต่อไปก็จะกล่าวถึงรายละเอียดของเรื่องสัญญาตัวแทนสิ้นสุดโดยผลของกฎหมายในกรณีที่สาม

2.3 เมื่อวัตถุประสงค์ถูกทำลายหรือกลายเป็นผิดกฎหมาย ข้อนี้ก็อธิบายได้ดังเช่น ในกรณีตัวแทนในคารขายรถยนต์ หรือขายทรัพย์สินสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามที่ตัวการมอบหมาย ระหว่างที่ตัวแทนกำลังติดต่อเพื่อจะขายรถคันนั้นอยู่ หรือขายสิ่งของที่ได้รับมอบ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

หมายให้ขายนั้นอยู่ รดยนต์นั้นก็ดี หรือสิ่งของทรัพย์สินนั้นก็ดี มีอันเป็นไปต้องสูญหายเสียหาย คือ รดยนต์นั้นเกิดพังไปทั้งคันเพราะชำรุดอะไรเข้า หรือของเสียหายโดยเกิดอุบัติเหตุภัยประการอื่น สัญญาตัวแทนนั้นก็ต้องสิ้นสุดลง หรือถ้าเป็นกรณีผิดกฎหมาย เช่น ตั้งให้เป็นผู้จัดการสถานอาบอบนวดหรือโรงแรม่านรูด ซึ่งจริงอยู่ในขณะที่ตั้งนั้น สถานอาบอบนวดก็ดี โรงแรม่านรูดก็ดี ยังชอบด้วยกฎหมายอยู่ แต่ถ้าต่อมาเกิดมีกฎหมายห้ามไม่ให้มีการตั้งสถานอาบอบนวด หรือโรงแรม่านรูดโดยเด็ดขาด เพราะเห็นว่าเป็นการฟุ่มเฟือย เป็นแหล่งอบายมุข แหล่งกำเนิดอาชญากรรม หรือจะเห็นว่าสถานที่ดังกล่าวใช้ไฟฟ้ามาก ทำให้สิ้นเปลืองเชื้อเพลิงของชาติ หรือจะมีเหตุผลอื่นอะไรต่อมิอะไรก็แล้วแต่เรื่องรวมความว่าต่อมามีกฎหมายห้ามไม่ให้ตั้งสถานที่เช่นนั้นกันแล้วกัน ทั้งนี้ ก็จะได้เห็นว่า การกระทำของตัวแทนที่จะจัดการกับสถานบริการดังกล่าว ก็กลายเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายขึ้นมา อย่างนี้ ตัวแทนหรือผู้จัดการนั้นก็ป็นอันต้องหมดหน้าที่โดยผลของกฎหมายที่เห็นได้อย่างชัดเจน สัญญาตัวแทนจึงเป็นอันระงับไป เรื่องนี้ถ้าหากว่าเรานำเอามาตรา 113 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาพิจารณาก็จะเห็นเหตุผลในข้อกฎหมายว่า เหตุใดสัญญาตัวแทนจึงสิ้นสุดลง ต่อไปก็จะถึงข้อพิจารณาเกี่ยวกับความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทนโดยผลของกฎหมายประการที่สี่

2.4 เมื่อตัวการหรือตัวแทนตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย สำหรับในเรื่องตายนี้ เราก็น่าจะกล่าวได้ว่า โดยหลักของสัญญาตัวแทนทั่วไปนั้น ถ้าตัวแทนทำการตามที่ตัวการมอบหมาย ถือว่าตัวการทำเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ตัวแทนมีอำนาจทำการได้ก็เพราะได้รับอำนาจจากตัวการ เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าตัวการตาย อำนาจกระทำก็ตายหรือหมดไปด้วย สัญญาตัวแทนก็ต้องระงับไป แต่ในกรณีนี้ตัวแทนยังคงมีหน้าที่จัดการตามสมควร เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตัวการตามที่ได้รับมอบหมายไว้จนกว่าทายาท หรือผู้จัดการมรดกของตัวการจะเข้ามาดูแลรักษาผลประโยชน์ของตัวการต่อไป แต่ถ้าเป็นเรื่องตัวแทนตายก็ไม่มีปัญหา สัญญาตัวแทนเป็นอันสิ้นสุดลงทันที สำหรับในกรณีที่คู่สัญญาตกเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือล้มละลายนั้น ก็เป็นเรื่องเช่นเดียวกัน คือมีผลอย่างเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าหากว่าตัวการตกเป็นบุคคลล้มละลายก็ดี หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถก็ดี อำนาจหรือความสามารถของตัวการก็ถูกจำกัดโดยกฎหมาย อำนาจจัดการ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน ภายนอก

ทรัพย์สินของผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้ล้มละลายตกมาเป็นของผู้อนุบาล ฯ อย่างที่เราเรียนในเรื่องบุคคลมาแล้ว และอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้ล้มละลายก็ตกมาเป็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายล้มละลาย เพราะฉะนั้น ตัวการก็หมดอำนาจตัวแทนก็หมดอำนาจไปด้วย และสัญญาตัวแทนก็สิ้นสุดลง ซึ่งก็มีผลอย่างเดียวกับเรื่องที่คุณสัญญาตาย คือในกรณีตัวการตาย ฯ นั้น ตัวแทนยังมีหน้าที่ดูแลรักษาผลประโยชน์ของตัวการอยู่จนกว่าทายาท ฯ จะเข้ามารับหน้าที่ หลักกฎหมายนี้ก็อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 828 และ 829 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง คือมาตรา 828 บัญญัติว่า

“เมื่อสัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปเพราะตัวการตายก็ดี ตัวการตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลายก็ดี ท่านว่าตัวแทนต้องจัดการอันสมควรทุกอย่างเพื่อจะปกป้องรักษาประโยชน์อันเขาได้มอบหมายแก่ตนไป จนกว่าทายาทหรือผู้แทนของตัวการจะอาจเข้าปกป้องรักษาประโยชน์นั้น ๆ ได้”

บทบัญญัติมาตรา 828 นี้ก็มีผลที่จะช่วยให้เราจำย่อ ๆ ได้ว่า ถ้าตัวการตาย ฯ ตัวแทนยังมีหน้าที่จัดการอยู่ ต่อไปมาตรา 829 บัญญัติว่า

“เมื่อสัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปเพราะตัวแทนตายก็ดี ตัวแทนตกเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือล้มละลายก็ดี ท่านว่าทายาทหรือบุคคลผู้รับหน้าที่ดูแลทรัพย์สินมรดกของตัวแทนโดยชอบด้วยกฎหมายต้องบอกกล่าวแก่ตัวการ และจัดการเพื่อปกป้องรักษาประโยชน์ของตัวการไปตามสมควรแก่พฤติการณ์ จนกว่าตัวการจะอาจเข้าปกป้องรักษาประโยชน์นั้น ๆ ได้”

ตามมาตรานี้ก็อาจจะสรุปเป็นหัวข้อสั้น ๆ เพื่อช่วยในการจำได้ว่า ถ้าตัวแทนตาย ฯ ทายาท ฯ ต้องบอกกล่าวให้ตัวการทราบ และจะต้องมีหน้าที่จัดการอยู่อีกด้วย

ในกรณีที่ตัวแทนตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลายอย่างที่มาตรา 829 บัญญัติไว้ นี้ ก็มีผลให้สัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปด้วย เพราะว่ามาตรา 826 วรรค 2 พูดไว้ชัดตั้งแต่ต้นแล้วว่าสัญญาตัวแทนระงับสิ้นไป และแม้ในมาตรา 829 นี้เองก็เข้าใจได้เช่นนั้น แต่จริงอยู่ ผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้ล้มละลายก็อาจจะเป็นตัวแทนได้ เพราะว่า ถ้าหากนักศึกษาพลิกไปดูมาตรา 799 ซึ่งอยู่ในเรื่องตัวแทนนี้เองบัญญัติไว้ว่า

“ตัวการคนใดใช้บุคคลผู้ไร้ความสามารถเป็นตัวแทน ท่านว่าตัวการคนนั้นย่อมต้องผูกพันในกิจการที่ตัวแทนกระทำ”

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

จึงเห็นได้ว่า ในเรื่องตัวการตัวแทนนั้น ตัวแทนอาจจะเป็นผู้ไร้ความสามารถก็ได้ ถ้าหากปรากฏชัดว่าตัวการเขามอบหมายให้ผู้ไร้ความสามารถนั้นทำการแทนตน แต่ตามที่มาตรา 826 วรรค 2 ประกอบกับมาตรา 829 บัญญัติให้สัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปนั้น ถ้ามองดูผิวเผินอาจนึกว่าความในมาตราทั้ง 2 นี้ ขัดกับบทบัญญัติในมาตรา 799 ความจริงไม่ขัดกัน เพราะเหตุว่ามาตรา 799 เป็นเรื่องที่ตั้งผู้ไร้ความสามารถมาตั้งแต่ต้น กล่าวคือเป็นความพอใจของตัวการที่จะยอมเสี่ยงเอง ตัวการจึงต้องผูกพันแต่พอมาถึงมาตรา 826 วรรค 2 หรือมาตรา 829 นี้ จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่เขาตั้งบุคคลที่สมประกอบ บุคคลที่มีความสามารถบริบูรณ์ แสดงว่าตัวการเขาต้องการที่จะแต่งตั้งผู้ที่มีความสามารถบริบูรณ์ เขาจึงจะยอมผูกพันกับบุคคลภายนอกในผลการกระทำของตัวแทนแห่งตนนั้น ครั้นต่อมาปรากฏว่าตัวแทนซึ่งมีความสามารถบริบูรณ์มาก่อนนั้น กลายมาเป็นผู้ไร้ความสามารถภายหลังที่ได้ทำหน้าที่ตัวแทนไปบ้างแล้ว เช่น เกิดวิกลจริต โดยถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วหรือไม่ก็ตาม หรือกลายม เป็นบุคคลล้มละลายภายหลังที่ทำสัญญาตัวแทนกันแล้ว อย่างนี้เห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดกับเจตนาของตัวการที่ได้มอบหมายไว้แล้ว กฎหมายจึงให้สัญญาตัวแทนระงับสิ้นไป ตัวการไม่ต้องผูกพันในการกระทำของตัวแทนต่อไปนับแต่นั้น แต่เรื่องนี้ก็มีได้หมายความว่า ถ้าหากตัวการทราบที่ตัวแทนของตนตกเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือล้มละลายแล้ว ตัวการจะไม่มีอำนาจมอบหมายให้เขาทำหน้าที่นั้นต่อไป ตัวการยังสามารถที่จะมอบหมายต่อไปอีกได้โดยผลของมาตรา 799 นี้เอง เพราะฉะนั้น ถ้าปรากฏชัดว่าเมื่อตัวการทราบว่าตัวแทนเป็นผู้ไร้ความสามารถแล้ว ตัวการยังปล่อยให้ตัวแทนจัดการต่อไปโดยแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนซัดเจ้งหรือโดยปริยายก็ดี อย่างนี้ตัวการยังต้องผูกพันมันซับซ้อนกันอยู่นิดหน่อย คราวนี้ก็...เราจะเห็นได้ว่า ถ้าสมมุติว่าตัวการไม่มอบหมายให้ผู้ไร้ความสามารถที่เกิดขึ้นเป็นผู้ไร้ความสามารถทีหลังนี้เป็นตัวแทนต่อไป บัญญัติว่าตัวแทนพวกนี้ยังมีหน้าที่อื่นใดอีกหรือไม่ ก็ตอบได้ว่า สำหรับตัวแทนนั้นเองหมดหน้าที่แต่กฎหมายโยนหน้าที่ให้กับบุคคลผู้รับหน้าที่ดูแลทรัพย์สิน ของตัวแทน ที่จะต้องบอกกล่าวแก่ตัวการ และมีหน้าที่จัดการเพื่อประโยชน์รักษาผลประโยชน์ของตัวการต่อไป ข้อนี้ผิดกับกรณีมาตรา 828 เพราะมาตรา 828 เป็นกรณีตัวการตาย ฯ เมื่อเป็นเรื่องตัวการตาย ฯ ความสามารถของตัวแทนยังมีอยู่ เขาจึงสามารถที่จะจัดการผลประโยชน์ต่อไปพอสมควรได้จน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

กว่าทายาท ฯ ของตัวการจะเข้ามารับหน้าที่แทน แต่พอมาตรา 829 นั้น ตัวแทนเองตกเป็นผู้ไร้ความสามารถเสียแล้ว เพราะฉะนั้น ตัวแทนเองจึงไม่อาจที่จะจัดการปกปักรักษาประโยชน์ต่อไปตามสมควรได้ ก็เป็นหน้าที่ของผู้รับหน้าที่ตามกฎหมายแทนตัวแทนไป

สำหรับเรื่องของมาตรา 799 ที่เปิดโอกาสไว้ให้ตัวการสามารถตั้งตัวแทนที่ เป็นผู้ไร้ความสามารถได้นั้น ขอให้ให้นักศึกษาโปรดดูรายละเอียดที่เขียนอธิบายไว้แล้วในหัวข้อ “บุคคลผู้ไร้ความสามารถคือใคร” นักศึกษาจะเห็นได้ว่า ผู้ไร้ความสามารถมีความหมายกว้างขวางเพียงใด

คราวนี้ในเรื่องการตาย ล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถอันเป็นเหตุให้สัญญาตัวแทนระงับไป เท่าที่กล่าวมานี้ก็เป็นเพียงหลักทั่วไป ไม่รวมถึงเรื่องที่คุณสัญญาได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น เช่น ตกลงกันว่า แม้ตัวแทนจะตกเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือล้มละลาย ก็ไม่ให้ถือว่าสัญญาตัวแทนระงับไป หรือตามสภาพแห่งกิจการนั้นเห็นได้ว่าไม่ใช่เป็นความตั้งใจของคุณสัญญาที่จะให้สัญญาตัวแทนระงับไป ข้อนี้ก็อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 826 วรรค 2 ที่ว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปเมื่อคุณสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือล้มละลาย เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับข้อสัญญาหรือสภาพแห่งกิจการนั้น” จะเห็นได้ว่า หลักกฎหมายตัวแทนนี้มีข้อยกเว้นมากเหลือเกิน และบางทีมียกเว้นแล้วยังมียกเว้นของยกเว้นอีกได้ อย่างไรก็ดี กรณีที่กำลังกล่าวถึงนี้นั้น ถ้าจะว่าโดยหลักแล้วอาจพูดได้ว่าถ้าตัวแทนตกเป็นผู้ไร้ความสามารถแล้วละก็ สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลงแต่มีข้อยกเว้นต่อไปอีกว่า ถ้าหากว่าเขาได้สัญญากันไว้แต่ต้นแล้วว่า แม้ว่าต่อไปภายหน้าตัวแทนนี้จะตกเป็นผู้ไร้ความสามารถก็ยังจะตั้งต่อไป เช่นนี้ ก็ต้องเป็นไปตามข้อสัญญานั้น ตัวการก็ต้องผูกพัน จึงเห็นได้ว่ามาตรา 826 วรรค 2 ตอนท้ายนี้ ไปยกเว้นมาตรา 826 วรรค 2 ตอนต้น หรือจะพูดว่ายกเว้นมาตรา 829 ก็ยังได้ ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับเรื่องสัญญาตัวแทนสิ้นสุดนั้นก็มียู่บ้าง คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 278/2490 ระหว่างสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิจ โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมพฏพงษ์บริพัตร ผู้รับมอบอำนาจ โจทก์ นางน้อม จันทอรุไร จำเลย วินิจฉัยว่า ตัวแทนฟ้องเรียกหนี้มรดก ต่อมาตัวการตาย ตัวแทนก็ยังมีอำนาจดำเนินคดีต่อไปได้ตามมาตรา 828 แม้ตัวแทนเป็นบุตรของตัวการก็ไม่ทำให้สิ้นอำนาจ เพราะตัวการอาจทำพินัยกรรมตั้งผู้อื่นจัดการมรดก หรือยกทรัพย์สินมรดกให้คนอื่นได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกานี้ก็จะเห็นได้ว่าเป็นการตีความบทบัญญัติมาตรา 828 ว่ามีความหมายเคร่งครัดเพียงใด ก็ดูเอาที่แล้วก็เห็นว่า ตัวแทนยังคงมีหน้าที่ฉันทัวแทนอยู่ ขอบนี้ในข้อที่ว่าตัวแทนยังคงมีหน้าที่ฉันทัวแทนอยู่ แม้ตนจะอาจกลายเป็นทายาทของตัวเองเพราะเหตุใดจึงได้เห็นว่าในข้อเท็จจริงอันนี้ ตัวแทนยังคงมีหน้าที่ฉันทัวแทนอยู่ ก็เพราะเหตุว่าตัวแทนคนนี้อาจจะเป็นผู้รับมรดก เพราะในข้อเท็จจริงปรากฏว่าตัวแทนเป็นบุตรของตัวการ เพราะฉะนั้น ถ้าหากตัวแทนเป็นทายาท ตัวแทนก็อาจจะมี 2 ฐานะ คือฐานะหนึ่งเป็นฐานะตัวแทนตามมาตรา 828 ที่จะต้องมีหน้าที่จัดการต่อไปหลังสัญญาตัวแทนสิ้นสุด และอีกฐานะหนึ่งเขาก็อาจมีหน้าที่เป็นทายาทตามมาตรา 828 นี้เอง ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระทำที่ตัวแทนนำไป พยายาม ๆ เท้ากับมาเป็นตัวการเสียเองได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1748/2511 ระหว่างนางอิน สายะพันธ์ โจทก์ นางแมน ชวคเจีย จำเลย ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในชั้นบังคับคดี จำเลยแต่งงานไว้แล้วถึงแก่กรรมลงในระยะที่เกี่ยวข้องกัน เมื่อทนายจำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับคดีไว้ ศาลก็ยอมผ่อนผันให้ ทนายจำเลยยังพึงมีทางกระทำเพื่อรักษาประโยชน์ให้แก่คู่ความได้ในระหว่างที่ยังไม่มีตัวความ และเป็นการกระทำที่มีใช้เป็นเรื่องการพิจารณาคดีค้าง

เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว หากมีการอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งศาลในชั้นบังคับคดี ก็เป็นกรณีที่จะต้องตั้งต้นพิจารณาชั้นอุทธรณ์ขึ้นใหม่ในระหว่างคู่ความ เมื่อปรากฏว่าจำเลยตาย ทนายจำเลยยอมสิ้นสภาพไป การพิจารณาคดีต่อไปจะต้องจัดการให้มีผู้มารับมรดกความเสียก่อน

คำพิพากษาศาลฎีกานี้เคยอธิบายไว้แล้วในหัวข้อหน้าที่ของตัวแทนหลังสัญญาตัวแทนสิ้นสุด (ขอให้ศึกษารายละเอียดจากหัวข้อนั้น)

ตัวการหรือตัวแทนจะยกเอาเหตุที่ทำให้สัญญาตัวแทนระงับไปดังกล่าวแล้วขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้คดีฝ่ายหนึ่งได้ก็ต่อเมื่อได้บอกกล่าวเหตุนี้ไปให้คู่สัญญาฝ่ายนั้นทราบแล้วหรือตนอาจพิสูจน์ได้ว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบเหตุแห่งสัญญาสิ้นสุดนั้นตั้งอยู่แล้ว มิฉะนั้นจะอ้างเป็นเหตุแก้ตัวเพื่อให้ตนพ้นจากความรับผิดชอบไปไม่ได้ เรื่องนี้ก็เป็นหลักกฎหมายที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 830 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเองที่กำหนดว่า

“อันเหตุที่ทำให้สัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปนั้น จะเกิดแต่ตัวการหรือตัวแทนก็ตาม (หมายความว่า ไม่ว่าจะระงับสิ้นไปโดยมาตรา 828 หรือ 829 ก็ตาม) ท่านห้ามมิให้ยกขึ้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

เป็นข้อต่อสู้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง จนกว่าจะได้บอกกล่าวเหตุนั้น ๆ ไปยังคู่สัญญาฝ่ายนั้นแล้ว หรือจนกว่าคู่สัญญาฝ่ายนั้นจะได้ทราบเหตุแล้ว”

บทกฎหมายนี้จะเห็นได้ว่า เป็นเรื่องที่ต้องรู้กันระหว่างคู่สัญญานั้นเอง คือในระหว่างตัวการกับตัวแทนนั่นเอง ซึ่งผิดกับกรณีตามมาตรา 831 ที่จะกล่าวต่อไป อันเป็นเรื่องที่เรียกว่าฝ่ายตัวแทนก็ดี หรือฝ่ายตัวการก็ดี จะยกเหตุที่ว่าสัญญาสิ้นสุดแล้วขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกผู้สุจริตไม่ได้

สำหรับความในมาตรา 830 ที่ว่านี้ ก็เป็นการแสดงหน้าที่ของคู่สัญญาหลังสัญญาตัวแทนสิ้นสุดว่าจะต้องแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ ถ้าไม่แจ้งให้ทราบ ถือเป็นข้อบกพร่องของตนอันจะถูกปรับระงับเอาผิดได้ตามมาตรา 830 ดังกล่าว ทั้งนี้ ก็เว้นแต่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเขาทราบเหตุที่สัญญาตัวแทนสิ้นสุดเองแล้ว เช่นนี้ ก็ไม่ต้องแจ้ง เพราะเมื่อทราบอยู่แล้ว จะต้องแจ้งทำไม

คราวนี้ขอล่าวเรื่องที่ค้างไว้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก คือตามมาตรา 831 ที่บัญญัติไว้ว่า

“อันความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทนนั้น ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต เว้นแต่บุคคลภายนอกหากไม่ทราบความนั้นเพราะความประมาทเลินเล่อของตนเอง”

ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 831 นี้ก็เป็นกฎหมายที่ห้ามทั้งฝ่ายตัวการและฝ่ายตัวแทนมิให้ต่อสู้บุคคลภายนอก โดยนำเอาเหตุที่ว่าสัญญาตัวแทนสิ้นสุดขึ้นอ้าง เว้นแต่ในกรณีที่บุคคลภายนอกนั้นไม่สุจริต เช่น บุคคลภายนอกรู้แล้วว่าตัวการก็ดี หรือตัวแทนก็ดี ตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ แต่ตนก็ยังเข้าผูกพันติดต่อกับตัวแทน อย่างนี้ต้องถือว่าบุคคลภายนอกไม่สุจริต บุคคลภายนอกก็ไม่อาจที่จะอ้างมาตรา 831 ขึ้นมาต่อสู้หรือคุ้มครองประโยชน์ของตนได้ ซึ่งเราจะเห็นตัวอย่างซึ่งอยู่ในฎีกาที่ 943/2512 ระหว่างนายสมศักดิ์ จิระมงคล โจทก์ นางมาลัย ณรงค์ฤทธิ์ ฯ ผู้ร้องชดทรัพย์ นางจำเนียร ณรงค์ฤทธิ์ จำเลย ซึ่งเป็นเรื่องที่บุคคลภายนอกไม่สุจริตเสียแล้ว

ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ผู้ร้องร้องชดทรัพย์ว่า ulyนต์ที่โจทก์นำยึดเป็นสินบริภัณฑ์ระหว่างผู้ร้องกับจำเลยรตกขณะโจทก์จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ศาลได้ถอดถอนจำเลยแล้ว จำเลยไม่มีอำนาจทำนิติกรรมใด ๆ ในฐานะผู้จัดการได้ต่อไป

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

สัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์จำเลยไม่ผูกพันกองมรดก (ข้อนี้เป็นเรื่องที่ผู้ร้องเอาอ้างขึ้นมา หมายความว่า เขาอ้างว่าโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาผูกพันกับตัวแทนของเขา โดยที่ตัวแทนของเขานั้นเป็นผู้ที่ไม่มีอำนาจแล้ว) โจทก์มิได้กล่าวแก้ข้ออ้างของผู้ร้องดังกล่าวแต่ประการใด เมื่อโจทก์ไม่ปฏิเสธข้ออ้างที่ผู้ร้องอ้างมานั้น (โดยลักษณะกฎหมายพยานหลักฐาน) ก็ย่อมถือได้ว่าโจทก์ยอมรับ เมื่อโจทก์ยอมรับแล้ว จึงไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่าโจทก์คือบุคคลภายนอกนั้นได้เข้าทำสัญญาประนีประนอมยอมความโดยสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 831, 1720 หรือไม่

ลำพังแต่อ่านคำพิพากษาฎีกาเพียงเท่านั้นก็คงจะไม่เข้าใจ แต่ถ้าพลิกไปดูข้อความในมาตรา 1720 ประกอบ ปรากฏว่ามาตรา 1720 บัญญัติว่า “ผู้จัดการมรดกต้องรับผิดชอบต่อยาหาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 809 ถึง 812, 819, 823 แห่งประมวลกฎหมายนี้ โดยอนุโลม และเมื่อเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ใช้มาตรา 831 บังคับโดยอนุโลม” ดังนั้น เมื่ออ่านข้อความในมาตรา 1720 นี้ประกอบกับมาตรา 831 แล้ว ก็พอจะเข้าใจได้ว่า ผู้จัดการมรดกก็เป็นเสมือนตัวแทนของทายาท เพราะฉะนั้น ทายาทในฐานะตัวการก็ดี ผู้จัดการมรดกในฐานะตัวแทนก็ดี จะไม่ยอมรับผิดต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตโดยอ้างว่าสัญญาตัวแทนสิ้นสุดแล้วไม่ได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกจะประมาทเล่นเล่ย์ แต่บังเอิญคำพิพากษาฎีกานี้ไม่มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่า โจทก์คือบุคคลภายนอกได้กระทำการโดยสุจริตหรือไม่ เพราะโจทก์อยู่ในฐานะยอมรับว่าตนเองไม่สุจริตเสียแล้ว (อาจกล่าวรวมความได้ว่า ในเรื่องนี้ โจทก์คือบุคคลภายนอก, จำเลยคือตัวแทน, และผู้ร้องก็คือฝ่ายตัวการ ทั้งนั้นก็เพื่อจะเทียบให้เข้ากับเรื่องของมาตรา 831 นี้ได้)

เมื่อสัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปแล้ว ตัวการก็อาจเรียกหนังสือมอบอำนาจหรือเอกสารหลักฐานการแต่งตั้งใด ๆ ที่ให้ไว้แก่ตัวแทนคืนได้ ที่ตัวการสามารถเรียกเอกสารดังกล่าวคืนจากตัวแทนได้ ก็โดยผลของมาตรา 832 ที่บัญญัติว่า

“ในเมื่อสัญญาตัวแทนระงับสิ้นไป ตัวการชอบที่จะเรียกให้เวคืนหนังสือมอบอำนาจอย่างใด ๆ อันได้ให้ไว้แก่ตัวแทนนั้นได้”

บทบัญญัติมาตรานี้ บัญญัติไว้ด้วยเหตุผลใด ก็อาจตอบได้ว่า บัญญัติไว้ก็เพื่อมิให้มีปัญหาว่าตัวการยังคงมอบอำนาจให้ตัวแทนกระทำการนั้นต่อไปอีกหรือไม่ เรียกว่าเป็นการคืนอำนาจให้ตัวการจงสิ้นแล้วนั่นเอง.